

LXXXIX

دار الفنون

جلد اول فقہ و فرائض و عبادت

حقوق ، اقتصادیات

ایک آئینہ بر نشر اور نور

مندرجات :

قسم حقوقی :

- تطبیق واجتہاد [منصورى زاده سعيد]
- داعی بی طرفلق حال ووظائف [احمد صلاح الدين]
- ساختمه لكده استعمال [دیران]
- افلاسك عقود ومقاولاته تأثیرى [على كمال]
- سربستی مقاولات [میسون واطوره]

قسم اقتصادی :

- تمتع ویرکوسی [ابراهیم فاضل]
- احصائیاتده استحضار عملیه سی [مصطفی زهدی]

استانبول — مطبعه عامره

۱۳۳۲ — ۱۳۳۴

قسم حقوق

تطبيق واجتهاد

ياخود

فتوا و تضا

تاریخ فقه دفتلی بر نظارله تعقیب ایدیلیرسه کوریلیرکه بر چوق فقها، موضوع بر حکم شرعینک معاملات ناسه تطبیق ایاه مجهول بر حکم شرعینک ادله معلومه دن استخراجی بر برینه قاریشدر مشلر یعنی موجود حکم ایاه عملک مدار عمل بر حکم تحریسندن باشقه بر شی اولدیغنی تقریق کلفته قاتلانما مشلردر. و فقهانک بویه بر قاریشیقاغه میدان ورمه لیردرکه دائرة تطبیقلری اساس اعتباریاه غایت واسع و بشرک مناسبات حقوقیه سنی هر دورده وهر محیطده تنظیمه کافی اولان احکام شرعیه نك ساحه معمولیترینی غایت دار بر ایشدر .

بو عارضی، صنی، محدث دارلقدن دخی احکام دنیویه شرعیه نك عصرک احتیاجات مدنییه سیاه متناسب اولمادیغنی ذهابی حاصل اولارق، انسانیتک ابد دوام بر مابه العملی اولمق اوزره منزل و ملهم بولنان شرع مبجل حقه کونا کونا تنقیدات و مفتریاتیه بیله قانی آچیلمشدر. شو هجی عرض ایدلم که: فقهانک بوصورته حرکتلرینی غایت مصیب بر مقصده، حقیقه وارد بر اندیشه یه حمل ایتمک ضروریدر. چونکه احکام شرعیه نك محل تطبیقی بحق تعیین ایتمک و ادله موجوده دن استنباط احکام ایده بیلمک هر کشینک کاری دکدر. بر حکم شرعی یی صراحة تبلیغ ایدن بر متک بیله مفهوم و مقادینه حقیقه اطلاع ادعاسنده بولونانلرده اوصاف اهلیت و کفایتک لزوم نبوتی انکار و علی الاطلاق هر مکملک دکل سماوی بر حکم شرعی یی، حتی بشری بر قانونی کندی کندینه آکلا یه بیله جکنی ادعا ایه مک بدیی بر خطای فاحش ایکن نصل اولورده معلوم اولان هر هانکی بر حکم اساسی شرعیدن اکا متفرع احکام ضمنیه مجهولیه یی استنباط اقتدارینک فوق العاده بر وقوفه، خارق العاده بر جهد وسیعیه محتاج اولدیغنی تسلیم ایدلمز؟ .

انجق فقهانک، بو بحق اندیشه لرنده لزومندن بک فضله بر احتیاط و تقیده دوشدکاری

ويونك نتيجهسى اولارق احكام شرعيه نك ساحه شمولى صوك درجه تضيق ايله دكلى
دخى آشكاردور .

تاريخ فقه بو قيد مفرطانه نك اودرجه غريب وشايان حيرت آتارنى بيلديرر كه،
انسان علمده اهليت و وقوفه كوسته ريلن بومطواعى تجيل ايتمكدن منع نفس ايده مه مكله
برابر ققها نك فرط مشكل پسنديدن دوغان نتايج مؤسفه دن دخى كال صميميته متأر اولور .
مستقى تفصيلدر كه : موجود بر حكم شرع نك موضوعه دوغرو دن دوغرويه
وصراحة داخل اولان بر مادي، بر حادثه ي، بر فعل و حركت و يا معامله ي تعيين ايده بيلمك
ايچون مقتضى وقوف علمى و حقوقى ايله ، بر متنك محتوى اولدغى حكمدن ظاهر آخارج
قالدقلى حاليه حقيقتده او كا ارجاعلى قابل اولان حتى اقتضا ايدن معاملات و حادثاتك،
مواد و حركاتك تعيين ايچون لزوم كوريله جك اهليت و مساعى علميه يكدىكر دن چوق،
يك چوق فرقلدر .

ايسته بو تفاوت، بديهى دركه فقها طرفدن بالاتزام قبول ايدلمه مش و احكام شرعيه نك
حادثات ايله تعيين مناسبتى هر حال و كارده اجتهاد شرعى به محتاج ايمش كى حركت اولونار
بر حكم صريح شرع نك تطيقاتنده بيله بيان فكر و مطالعه بر حد ناشناسلق ، مغاير
شرع بر قصدى تلقى ايدلمش وايسته بو سيدن دور مجتهدين صوكره مسائل شرعيه ايله
توغل ايده تله يالكز ناقلك وظيفه سى قالارق اسلافك چيزدىكى دائره دن ديشارى به
جيقمق، اونلك طرز رؤيت و ساحه تطيقلر دن آيرىلق قطعياً مردود كورولمشر .

اودرجه ده كه، چوق وقت بر نص صريحك شمول مطلق بيله نظردقته آتيمه رق اونص
يالكز كندىلىرى صاحب صلاحيت عد ايدىانلر طرفدن قاچ شكلده و قاچ حادثه به تطبيق
ايدلمش ايله اوشكلره و او حادثه لر خارجنده اصلا جاى تطبيق بولامامشر .

ققها نك بو خصوصده كوستردكلى قيد مفرطانه نك نتايج مضيقه و غريبه سنه نمونه
اولمق اوزره بر مثال عرض ايدلم :

معلومدر كه بيعك تراضى طرفين ايله مبادله اموال ايتمكدن عبارت اولدغى « يا -
ايهاالدين آمنوا لا تأكلوا اموالكم بينكم بالباطل الا ان تكون تجارة عن تراض منكم »
آيت جليله سيله ثابتدر . بناء عليه تراضى طرفينك هر هانكى بر شكلده و هر هانكى بر
واسطه ايله حصول، بيعك اعتقادى ايجاب ايتك شو حكم مطلق شرعى اقتضاسنددر .

حالبوکه فقها بونی بویه تلقی ایتمه مشر تراضی طرفینک صور تحقیقی دخی صور مذکوره حقدده بر حکم تقیددی موجود ایش کی تعیین و تحدید ایله مشر در .

فقهای بو تقیدده سوق ایدن سبب یوقاریدن بری ایضاح ایتدی کمر اجتهاد شرعی ایله تطبیق حکم ماهیتلرینک یکدیگرینه قاریشدرلش اولماسیدر . تفصیل ایدلم :

شرعک انعقاد بیعه علت اولمق اوزره انشا ایلدیکی حکم، علی الاطلاق تراضی طرفین اولدیغی، تراضی دخی امور باطنه دن بولوندیغی ایچون طرفینک مواجهه سی حائنده رضایه دلالت ایدده جک علامت ظاهره، مخاطبه ویا تعاطی؛ عن الغیاب وقوع بولان عقدده دخی مکاتبه ویا ارسال رسول اولمق، دیلیر ایچون دخی اشارت مخصوصه سی رضاسنه دال طوتمق طبعی ایدده بونلرک اصل متنده و ذات حکمده بویه جه مرسوم، معدود و محدود اولارقی داخل بولندقلرینی ادعا ایتک و اصول عقدی مطلق بو اشکالدن برینک عینیه نبوتنده آرامق و بناءً علیه حکمده مطلق اولان متنی تقید ایله مک الیه دوه و دکلدر . حکمک مطلقیتی کوسریورکه انسانلرک مناسباتنده تراضی به دلالت ایدده بیله جک نه قدر الفاظ و اشارات، افعال و حرکات و وسائط موجود و متصور ایسه اولنرک طرفینده حصول و تقابلیله بیع منعقد اولاجقدر .

اشکال تراضینک قیود و شروطنی حکم شرعیده دکل، انسانلرک اظهار رضا خصوصنده حائر اولدقلری وسائطده آرامق لازمدر . بو وسائط محیطدن محیطه، دوردن دوره ده کیشیبیلیر .

ایمدی یوز یوزه کلهرک مخاطبه، قلمله یازیشمق صورتیه مکاتبه، ارسال رسول، تعاطی تراضینک حصولنه دلالت ایدده بیله جک یکانه اشکال شرعیه ایسه لر و حصول رضا انحقق بو اشکالک بویه جه یعنی مخاطبه نک مطلقاً یوز یوزه، مکاتبه نک بهمه حال مکتوبلاشهرق اجراسیله و انحقق بو صورتیه قابل اولاجقسه تلفراف و تلفون کی وسائط مخبره ایله هیچ بر عقدی انشا ایدده بیلمک، ایکی فرد آراسنده هیچ بر مناسبت حقوقیه میدانه کتیرمک ممکن اولامیه جقدر .

چونکه بو اشکالی تعیین و تحدید تخریج مناط ایله قابل اولمش و بوامر عسیری ده انحقق مجتهدلر یایمش دینه جک و بوتون معاملات بشر، اصل شرعینک مطلقیت و وسعتنه رغماً فرسوده بر قاچ قالب ایچنده صیقیشوب قالمایه محکوم طوتولاجقدر .

حالیو کہ، تلفونہ علی العادہ مخاطبہ دن حاصل اولان نتیجہ مفامہ نک تمامہا حاصل اولدینی و ہر آن الہ بویوک معاملات و مناسبات تجارتیہ نک بو واسطہ ایلہ جریان ایدوب دور دینی، تلفرافلہ علی العادہ مکاتبہ نک هیچ بر زمان تأمین ایدہ میہ چکی بر سرعتلہ اظهار رضا قابل بولون دینی حالہ فعلیاندہ حکم فرما بویلہ ایکی واسطہ خارق العادہ بی تراضی طرفینک اشکال مشروعه سندن خارج کور مکدہ اصرار ایتک، انسانیت متعدیہ قارشی کولنج بر موقعہ قالمق دیمک اولمازی ؟

کتب فقہیہ مدراج و مجلہ مدکور اولان مارالیشان صور تراضیہ اعظمی و بریلہ چک قیمت و اہمیت، اولسہ اولسہ رضای طرفینک موقع نزاع اولمایہ حق صورتدہ حصولہ مدار بر مقیاس ماہیتدہ بولونمارندن ناشیدر کہ اودہ (ایجاب و قبول) اصطلاح لریلہ اجمال ایدلمشدر . وقتا کہ ایجاب و قبول حاصل در، ہر ہانکی شکل و واسطہ ایلہ اولورسہ اولسون بو حصول، عقدی میدانہ کتیرمش اولور . بوقسہ تراضی طرفینی مطلقا کتب فقہیہ قابلرندن برینہ کورہ اظهار ایتک مجبوری وارد دینامز ؛ چونکہ : او قابلر قطعاً حکم شرعی دکلدر .

اونر اصل حکمی محتوی بولتان متک تطبیقندن عبارت و بین الناس اظهار تراضی ایچون متعامل اشکالدن بر شکلدر .

او شکلر کہ بیع تراضی ایلہ متعقددر حکم شرعی صادر اولمازدن مقدم دخی رضای طرفینہ دلائلری عقلاً ثابت ایدی و کندیلریلہ عقد بیعک صحتی، استنباط صورتیلہ دکل، سادہ جہ بر تطبیق ایلہ یعنی کبراسی حکم شرعیدن ؛ صغراسی، رضای طرفینہ دلائلری عقلاً معلوم و مبرهن اولان مخاطبہ، مکاتبہ، تعاطی و ساثرہ دن تشکیل اولتان بدیی الانتاج بر شکل اول قیاسیلہ معلوم اولدی . وشہہ یوق کہ تلغراف و تلفون ایلہ عقد بیعک صحتی حقدہ دخی اولہ جہ بر قیاس ترتیبی کافیدر .

صورت تراضینک اجتہاد ایلہ ثابت بر حکم شرعی اولدینی، تلغراف و تلفون ایچون دخی یکی بر اجتہادہ احتیاج بولون دینی فصل ادعا ایدیلہ بیلر کہ ؛ بیعک بالعموم صور تراضی ایلہ العقادی یعنی کافہ اشکال تراضی ایلہ حصولی آیت جلیلہ نک شمول مطلقہ داخل و بناء علیہ مورد نصدر . مورد نصدہ اجتہادہ مساع اولما دینی ایسہ بر قاعدہ اصلہ در . بوندن باشقہ اصل حکمدہ غیر محدود اولان صور ممکنہ بی تحدید ایلہ بعضیلرینی خارج برافق، نص ایلہ ثابت بر حکم شرعی بی تعید ایتک یعنی تعید دیگرلہ نسخ ایلہ مک دیمکدر .

حالبوکه اشکال مذکورہ نك علی العادہ بر تطبیق ایله ثابت اولدقلرخی قبول بومخاذیری قطعياً سالدیر. چونکه تطبیق، مورد نصدهده جاریدر. چونکه تطبیق ایچون مجتهد اولمایه لزوم یوقدر؛ تطبیق، مکلفین ومقلدین طرفدن یاپیلا بیلیر.

اولجهده عرض ایتدککه: موجود بر حکم شرعی ی تطبیق ایتک دخی اهلیت ووقوفه محتاجدر. وشبه یوقکه بزم واصل اولق ایسته دیکمز نتیجه هر راست کلنک احکام شرعی ی کلیشی کوزل تطبیق ایده بیلیمسنی التزام دکل؛ تطبیق، اجتهاد شرعیدن باشقه واونک قیود وشروطندن آزاده اولدیغنی وبو ایکی ماهیتک قاریشدر یلماسندن حتی خلاف شرع اوله رق حاصل اولان نتایج عسرت ونخبرت افزایی کوستر مکدرکه تلغراف وتلفونه عقد بیع خصوصنک محتاج اجتهاد بر مسئله عظمی اولدیغنی ادعا ایتمه نك بولایعد نتیجه لردن برخی تشکیل ایتدیکنی ده اثبات وارائه ایده بیلدک ظن ایدیورز وئمی ایدیورزکه: بر حکم ضمنی ی کشف و اظهار دیمک اولان اجتهاد شرعی یه لزوم کورونه ن نقطه لر ایله بر حکم شرعینک معاملات وحادثاته تطبیق دیمک اولاز. موضع لر یکدیگرندن آیریلسین واسلافک هممات ومساعیسی بو اساس دائره سنده تصنیف ایدیله رک لزومسز، مضر، حتی مخالف شرع تقییدات ایله احکام شامله شرعی نك دائره تطبیق عارضی، محدث بر دارلغه محکوم بر اقلد ماسین ومثلاً تلغراف وتلفونه عقد بیع حقنده یکی بر اجتهاده لزوم واردر دینله مه سین....

منصوری زاده

سید